מפניני הפרשה - מאמר

כל צפרדע ידעה

מעשה בסוחר שבא לפני הצדיק בעל "דברי החיים" והתלונן: הוא היה סוחר מצליח, חנותו המתה קונים ופרנסתו מצויה הייתה בשפע, ועכשיו לצערו בא יהודי ופתח מולו חנות מתחרה, הביא סחורה חדשה ואופנתית, הוזיל מחירים ומשך אליו לקוחות רבים, ואז עומדת חנותו שוממת, והפרנסה שבתה.

הרב ברך את אותו סוחר מכל ליבו, שפרנסתו תשוב ותפרח, ומסחרו ישגשג כמקודם ויסתעף שבעתיים.

אבל אותו סוחר לא הסתפק בברכתו של הרב ואמר: "**רצוני שהרב יקלל את המתחרה**". "**חלילה!**" נרתע הרב - "**מעולם לא קיללתי יהודי! איסור חמור הוא, איסור מדאורייתא!**"

אולם אותו סוחר עמד בעקשנות על שלו: "**אם הרב לא יכול לקלל את האיש, לפחות שיקלל את חנותו! שהקונים ידירו ממנה רגליהם, וסחורתו תוותר כאבן שאין לה הופכים!**"

חייך הרב, ושאל אותו: "**אמור נא לי היכן רוכש אתה את הסחורה?**" תחילה התבלבל הסוחר מהמפנה בשיחה, אך מיד התעשת וענה: "**סחורה פלונית, קונה אני בעיר פלונית. סחורה אחרת, קונה אני ביריד**".

המשיך הרב והתעניין: "**וכיצד מביא אתה את הסחורה לעירך?**" והסוחר ענה בתמיה: "**בעגלה רתומה לסוס, וכי מה השאלה?**"

"**אתה נוסע בעצמך?**" המשיך הרב לשאול. "כן" השיב הסוחר והסביר כי הוא עושה זאת מכיוון שיש חשש לגניבות, וגם רוצה הוא להשגיח על תנאי ההובלה. "**מה הוא עושה כשהסוס צמא?**" - המשיך הרב ושאל.

הסוחר ענה שבעברם ליד ערוץ נחל שותה הסוס לרוויה. "**האם שמת לב לתופעה מוזרה בעת שהסוס שותה?**" שאל הרב.

הסוחר הניד בראשו. "**לא, לא הבחנתי בשום דבר מוזר**". "**באמת?**" תמה הרב - "**האם לא שמת לב לכך, שלפני שהסוס שותה הוא בוטש ברגלו במים, בועט, ורק לאחר מכן שותה?**" "**אתה יודע מדוע**", המשיך הרב.

"**בא אסביר לך: הסוס מרכין ראשו לשתות, ורואה את בבואתו במים. חואיל וסוס הוא, מבין הוא שיש לו מתחרה על אותם מים, כשם שהוא שותה מכאן, מתנכל לו הסוס התחתון ומתקרב בו זמנית, כדי לשתות את מימיו! על כן בועט ובוטש הוא ברגלו, מעכיר את המים. וראה זה פלא: הסוס ההוא נעלם, נבהל כנראה ונסוג, וכל המים שלו**"...

חייך הסוחר, והרב סיכם: "אבל, כמובן, טיפש הוא הסוס. כי אפילו לו היה כאן מתחרה, יש בנהר די מים לשניהם. על אחת כמה וכמה שאין זה אלא דמיון. ומה הועיל בבעיטותיו? שהמים נהיו מרופשים"...

"**מבין אתה**", סיים הרב - "**הרי מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלוא הנימה**".

לקח זה למדנו ממכות מצרים: כל אחד קיבל מנתו: היהודי שאב מים, והמצרי שאב דם. הניחו שתי קשיות שתיה בכוס, היהודי שתה מים, והמצרי מציץ דם...ומכות מצרים היו "אותות ומופתים עד היום הזה", בעלי מסר נצחי: כשם שהצפרדע ידעה לאן עליה להיכנס ולאן נאסר עליה לבוא וכן הכינים והערוב, כך יודעת הפרנסה לאן להישלח והדרך היחידה להגדילה היא לפנות בעתירה אל ה' מלך העולם, הזן אותנו ואת העולם כולו בטובו, בחן בחסד ברווח וברחמים רבים!

בין אדם לחבירו

איסור קבלת לשון הרע לא חל אם האדם המדובר בו ידוע כאדם שעובר בקביעות ובשאט נפש על איסור ידוע.

לכן, אדם שראה אדם פלוני במו עיניו, שב ועובר על איסור מסויים מספר פעמים, מותר לו להאמין שאותו אדם עבר על אותו איסור פעם נוספת.

מתוך דברי החפץ חיים עולה שיהיה לו אפילו מותר להאמין שהלה עבר על חטא אחר. כאשר אדם ידוע ומוחזק כרשע גמור שאיננו שומר כלל תורה ומצוות, מותר לקבל עליו שעבר כל עבירה שהיא.

שואל ומשיב

שאלה: המסיר מזוזה מפתח ביתו כדי לבודקה, ונמצאה כשרה, האם כשחוזר לקובעה בפתח ביתו יצטרך לחזור ולברך לקבוע מזוזה, או לא?

תשובה: מרן בשו"ע אורח חיים סימן ח' פסק, שהפושט טליתו אפילו היה בדעתו לחזור ולהתעטף בו מיד, צריך לברך כשיחזור להתעטף בו. והרמ"א בהגה כתב: "ויש אומרים שאם היה בדעתו לחזור ולהתעטף בו אינו מברך". הפוסקים האחרונים הסכימו לפסיקת הרמ"א בעניין זה, כמבואר בב"ח, בט"ז, במגן אברהם, באליה רבה ובשו"ע הרב ועוד.

אעפ"י שהספרדים קבלו הוראות השו"ע, מכל מקום כתב מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל, שקיבל מרבותיו, שאפילו במקום שמרן פוסק שצריך לברך, שב ואל תעשה עדיף במקום חשש ברכה לבטלה, וספק ברכות להקל. וכן כתב בספרו ברכי יוסף אורח חיים, וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים בבן איש חי. לכאורה לפי זה גם המסיר מזוזה כדי לבודקה, כשחוזר לקובעה אינו צריך לחזור ולברך.

אולם יש לחלק ולומר שבמזוזה לדברי הכל צריך לחזור ולברך, הואיל ובשעה שהסירה מפתח ביתו על מנת לבודקה לא ידע אם יחזור לקובעה מחדש אם תמצא כשירה, או שמא תימצא פסולה ויצטרך לקבוע מזוזה אחרת, לכן גם כשנמצאת כשירה הרי הוא כנמלך וצריך לחזור ולברך כשקובעה מחדש.

הגאון רבי ברזילי יעב"ץ בספר לשון לימודים התלבט בעניין זה ולא הכריע, אך רבי שלמה בספר שנות חיים כתב שעליו לחזור ולברך לקבוע מזוזה.

אמנם יש פוסקים אחרונים הסוברים שבכל זאת אין לחזור ולברך, ומהם שו"ת מהר"ם שיק, הגאון רבי יצחק שמלקים ובעל ערוך השולחן, אולם רבים הם הפוסקים המחלקים בין ברכה חוזרת על טלית לבין קביעת מזוזה, וסוברים שבמזוזה יש לחזור ולברך, ובכללם הגאון רבי גדליה חיון והגאון רבי אליהו מני בשו"ת מעשה אליהו בסימן ר"ח שפסק שיש לברך, והעיד שכן המנהג.

סיכום: המסיר מזוזה מפתח ביתו ובודקה על ידי סופר סת"ם, ונמצאה כשירה, כשחוזר לקובעה, צריך לברך בשם ומלכות וכל שכן אם נמצאת פסולה וקובע מזוזה אחרת במקומה, שצריך לברך. (עפ"י שו"ת יחווה דעת)

מפניני הפרשה - רעיון

קוצר ראייה

"**וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני**" – חייו של האדם קצובים, ומשום כך הוא קצר ראוי - אינו רואה את התמונה השלימה, לכן בכל הדורות מנסרת בחלל העולם השאלה - "**מדוע דרך רשעים צלחה?**" מדוע "**צדיק ורע לו, רשע וטוב לו?**" - משל למה הדבר דומה? לאדם שמעולם לא הכיר את פעולת הזריעה, שרואה שלוקחים זרע טוב וטומנים אותו בקרקע, ואחרי מספר ימים הרע מרקיב, והוא שואל - למה? מדוע לקלקל את הזרע? מיד משיבים לו: המתן, אל תסכל רק על שלב זה של התמונה. אותו ריקבון, הוא זה שיגרום שבסופו של דבר יצמח צמח משובח ופירות מתוקים.

כמעט בסוף כל יום מימי בריאת העולם (חוץ מהיום השני, ונכפל ביום השלישי)כתוב בתורה: "**וירא ה' כי טוב**" – אולם עם סיום כל הבריאה נאמר: "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד".

מכאן נלמד, שרק כשמסתכלים על כל המכלול, על כל ההרמוניה - רואים "**והנה טוב מאד**", אבל לפעמים שמסתכלים רק על קטע קצר מתוך "הסרט", עלולים לראות דבר שנראה רע, רואים ריקבון.

משה רבינו מבקש מהקב"ה: "**הודיעני נא את דרכיך**" - הוא חפץ להבין את דרכי הנהגתו של הקב"ה בעולם, כדי שתהיה בידו תשובה לשאלת "**צדיק ורע לו**". על כך עונה הקב"ה למשה: "**וראית את אחורי ופני לא יראו**" – כלומר כאשר המהלך יסתיים ותסתכל עליו למפרע, לאחור - או אז תבין.

במבט רחב וכולל תראה תמונה שלימה - איך הכל נעשה בדקדוק, וגם הריקבון הוא טוב, כי "כל דעביד רחמנא לטב עביד". אך "ופני לא יראו" - במבט עכשווי לפני סיום התהליך לא נוכל לדעת את מעשה ה'.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'חסי ע"ה הי"ד אהרון בן שרה שרון ע"ה

אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל | חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה

ניר בן דרורה ארזוני ע"ה | שמואל בן שרה הנימוב ז"ל

חיים בן אורול ניאזוב ז"ל | שמעון בן פורטונה גבאי ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל בנימין יהשוע (בנג'י) נידהם ע"ה והי"ד | זאב בן רחמים פירו ז"ל

לאה בת אביגיל פריגל ז"ל | חנה זהבה בת סיטי בן שלוש ז"ל

שרה שרה בת מרים כהן ע"ה | סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה

מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד ב' לחודש שבט ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 16
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת וארא
מפטירים

"כה אמר ה' אלוקים בקבצי"
(יחזקאל כח' כה')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 16:37
יציאת שבת וחג: 17:35
זמן רבנו תם: 18:06

שיעור הפתילות לציצית בדיעבד עפ"י שו"ע בסימן יב' ופוסקים אחרונים

מקור בתלמוד

בגיליון זה נעסוק בשאלה מה הדין אם נקרעו חוטי הציצית? בגמרא במסכת מנחות דף מב. מבואר, שהשיעור המלא של החוטים נדרש רק בשעת עשיית הציצית. לכן, אם נקשרו החוטים כהלכה באורכם המלא, ואחר כך נקרעו חלקם, עקרונית הציצית עדיין כשרה, אם נשאר בחוטים שיעור אורך של 'כדי עניבה' (5 ס"מ לחזון איש ו 4 ס"מ לגאון רבי חיים נאה)

רמב"ם

וכן פסק להלכה הרמב"ם בהלכות ציצית, פרק א' הלכה יח': "...**וכן אם נתמעטו חוטי הציצית, אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה – כשר, ואם נפסק החוט מעיקרו, אפילו חוט אחד – פסולה**".
אמנם, מוסיף הרמב"ם בפסיקתו ומבאר, שאם החוטים נפסקו לחלוטין ("נפסק מעיקרו") – הם פסולים.

פסיקת מרן בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע סימן יב' סעיף א': "**אם נפסקו כל חוטי הכנף ונשתייר בהם כדי עניבת כל החוטים הפסוקים ביחד, כשר. ואם לא נשאר כדי עניבה...אפילו בחוט אחד שנפסק כולו, פסול**".

משנה ברורה

לכן כתב במשנה ברורה בסימן יב' ס"ק ד' עפ"י המטורי זהב, שיש לעיין בבדיקת חוטי הציצית בחוטים שלמעלה, מהיכן שהם יוצאים.
יש לברר האם הדין שכאשר נשאר בחוטים "כדי עניבה", הציצית כשירה גם אם כל החוטים נפסקו, או שמא חייבים להישאר מספר חוטים באורכם המלא? בעניין זה נחלקו הראשונים:

ר"י והרא"ש - גם אם נפסקו כל 4 החוטים, כשרה, אם נשאר בהם כדי עניבה.

דעת רבנו תם - הציצית כשרה רק אם נשארו לפחות שני חוטים שלמים, וגם נשאר כדי עניבה בחוטים שנפסקו.

יש לציין שכיוון שהציצית מורכבת מארבעה חוטים כפולים, יוצא שלכל חוט יש שני ראשים. כאשר נפסק רק ראש אחד, בוודאי נשאר כדי עניבה בצד השני של החוט, ולכן הציצית תיפסל רק אם נפסקו שני ראשי החוט עד כדי כך שבשניהם לא נשאר כדי עניבה.
אמנם, כיוון שאין אנו יודעים אלו ראשים שייכים לאיזה חוט, יוצא שאם נפסקו לגמרי שני ראשי חוטים כלשהם, הציצית תיפסל, אפילו לשיטת ר"י והרא"ש, משום שייתכן ששני הראשים שייכים לחוט אחד, ולא נשאר בו אפילו כדי עניבה ופסול כפי שפסק הרמב"ם לעיל.
אמנם, אם אדם יקפיד בעת קשירת חוטי הציצית לוודא שארבעה ראשים של החוטים נמצאים תמיד בצד אחד של הקשר וארבעת הראשים של אותם חוטים נמצאים בצדו השני, ייצא שלפי דעת רבנו תם אם ייפסקו שני ראשים ולדעת ר"י והרא"ש אפילו ארבעה ראשים וכולם מצד אחד – הציצית כשרה, אפילו אם נפסקו לגמרי ונשאר בהם פחות מכדי עניבה.
זאת משום שבוודאי הראשים שנפסקו שייכים לחוטים שונים וממילא נשאר בחוטים שנפסקו כדי עניבה בצד השני של הקשר.

פסיקה מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן יב' סעיף א' בסתם כדעת ר"י והרא"ש וכתב את דעת ר"ת כדעה נוספת. וכן הכריע בסוף דבריו, שמעיקר הדין כדעת ר"י והרא"ש, שהציצית נפסלת רק אם נפסקו לגמרי כל ארבעת החוטים.
"...**ולפי מה שאנו נוהגים לדקדק בעת עשיית הציצית לתת סימן בארבע ראשים, בעניין שלעולם הארבע ראשים הם מצד אחד של הקשר והארבע ראשים מצד האחר, אם נפסקו שני ראשים מצד אחד – כשר, דודאי שני חוטים הם, והרי נשתייר מכל אחד הראש השני שהוא יותר מכדי עניבה. ולרבינו תם לא מכשירים אלא בנשתיירו שני חוטין שלימים, דהיינו ארבעה ראשים, שכל אחד מהראשים ארוך י"ב גודלים, אז מכשירים כשנפסקו השני חוטין אחרים אם נשתייר בהם כדי עניבה. אבל אם נפסקו שלושה חוטין, אע"פ שנשתייר בהם כדי עניבה – פסולים.**
ומפני כך כשנחתכו שלשה ראשים, אם לא דקדק בעת עשיית הציצית שיהיו ניכרים הארבע ראשים שמצד אחד של הקשר, חיישינן שמא כל ראש הוא מחוט אחר, ונמצא שאין כאן אלא חוט אחד שלם, הילכך מספיקא פסול. אבל אם לא נחתכו אלא שני ראשים, מכשירינן בכדי עניבה. והלכה כסברא ראשונה. מיהו היכא דאפשר, טוב לחוש לסברת רבינו תם.

פסיקה הרמ"א בהגה

לעומת מרן, כתב הרמ"א שנוהגים כרבנו תם. ומתוך כך יוצא, שאם נפסקו שלושה חוטים – הציצית פסולה, אפילו אם נשאר בהם כדי עניבה.

פסקי תשובות

א. נקרע חוט אחד מהשמונה חוטים לאחר גמר תליית הציציות בכנף כדין וכהלכה, אפילו עד הקשר ולא נשאר ממנו כלום – הציצית כשרים לכל הדעות.
ב. נקרעו שני חוטים מתוך שמונת החוטים, ולא נשאר בהם 'כדי עניבה' – אזי אם דקדק בשעת תליית הציצית שיהיו תמיד אותם ארבעה ראשים בצד אחד וארבעה ראשים בצד השני, והשניים שנקרעו הם מצד אחד – הציצית כשרים, ואם לא דקדק בכך או שנקרע מכל צד חוט אחד – הציצית פסולים, אא"כ נשאר באחד משני החוטים שנפסקו כדי עניבה.
ג. נקרעו שלושה חוטים מתוך שמונת החוטים, אפילו נשאר בשלושתם 'כדי עניבה'... להרא"ש הציצית כשרים, לרבינו תם פסולים. ולכתחילה יש לחשוש לשיטת רבינו תם, דהיינו שבהזדמנות הקרובה שיוכל לתקנם או להחליפם יעשה כן, אך אין צריך לפשוט מיד ציצית אלו.
ד. נקרעו ה' חוטים ויותר ואף אם נפסקו כל הה', אם נשאר בהם כדי עניבה, דינם כנ"ל אות ג', לא נשאר בשניים מהם כדי עניבה – דינם כנ"ל אות ב'...
ואם נתפרקה השזירה או נקרעו לגמרי חלק מה' החוטים הדקיקים (מהם מורכב כל חוט וחוט שבציצית) אם ב' מהם שזורים זה בזה, דינו כחוט כשר.

פינת העורך

הקב"ה מדגיש למשה רבנו: "**השכם בבוקר והתייצב לפני פרעה**" (פרק ט' יג) מדוע? מסביר באור החיים - משה רבינו, הענו מכל אדם, רגיל היה לקוד קידה לפני כל אדם שברכהו לשלום. לכן אמר לו הקב"ה: "**והתייצב לפני פרעה**" - ואל תברכהו אגב קידה, לבל תגלה בפניו אף שמץ של הכנעה...

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאהרן נחום ואסנת קין הי"ו לרגל הולדת בנם מנשה גרשון הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה. ברכה למשפחותיהם משפחת קין ה"ו ומשפחת דודקביץ' הי"ו
יהי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות רבות מעומק הלב וברכת מזל טוב לניסים דוד עובדיה הי"ו ולבחירת ליבו ירדן שושלב הי"ו לרגל אירוסיהם - להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב, ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה הראשונה והאחרונה על אכילת אורז

המקור בנביא

בספר דניאל פרק א פסוק טו נאמר: "**וּמִקְצָת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מַרְאֵיהֶם טוב וּבְרִיאֵי בָשָׂר מִן־כָּל־הַיְלָדִים הָאֹכְלִים אֶת פַּתְבַּג הַמָּלֶךְ**".

מפרש אבן עזרא

רבי אברהם אבן עזרא שם כתב לבאר שדניאל וחבריו אכלו אורז במקום פת בג המלך שהאורז הוא נכבד מאוד וערב יותר מן החיטה וכן מזכך את הדם ועושהו טהור.

"ומקצת נראה - הטעם כל מראיהם ויאמר הגאון זה היה נס גדול ואין צורך כי היו אוכלים אורז הנקרא בלשון ערבי ארוז והוא נכבד מאד וערב מן החטה ועושה דם טהור והוא מאכל אנשי הודו ואין להם חטה ונעשו ממנו תבשילים".

המקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות דף לז. מובא שאדם הכוסס אורז כשהוא חי מברך אדמה, אבל אם טחנו ועשה ממנו לחם ואחר כך בישל הלחם במים גם אם הפרוסות עדין קיימות ולא נתמעכו מברך בתחילה בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלוש.

הגמרא שאלה שהרי יש ברייתא שאומרת שאחר תבשיל או פת של אורז לא מברך כלל ותירצה שנחלקו בזה רבן גמליאל ורבנן שדעת רבן גמליאל שמברך על המחיה אבל דעת רבנן שלא מברך כלל.

"כל שהוא מחמשת המינים הוא דמברכין עליו בורא מיני מזונות; לאפוקי אורז ודוחן, דאפילו איתיה בעיניה - לא מברכינן בורא מיני מזונות" "ואורז ודוחן לא מברכינן בורא מיני מזונות? והתניא: הביאו לפניו פת אורז ופת דוחן - מברך עליו תחלה וסוף כמעשה קדרה, וגבי מעשה קדרה תניא: בתחילה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש!

כמעשה קדרה, ולא כמעשה קדרה; כמעשה קדרה - דמברכין עליו תחלה וסוף; ולא כמעשה קדרה, דאילו במעשה קדרה - בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש, ואילו הכא, בתחילה מברך עליו שהכל נהיה בדברו, ולבסוף בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת..."

מפרש רש"י

כמעשה קדרה - ברכה שמברכין על מעשה קדרה של חמשת מינין. ברכה אחת מעין שלוש - בשלהי פרקין (ברכות מד.) מפרש לה על המחיה כו'.

בגמרא במסכת ברכות דף לז. מובא שאדם הכוסס אורז כשהוא חי מברך אדמה, אבל אם טחנו ועשה ממנו

"...ואורז לאו מעשה קדרה הוא? והתניא, אלו הן מעשה קדרה: חילקא, טרגיס, סולת, זריז, וערסן, ואורז! - הא מני - רבי יוחנן בן נורי היא; דתניא, רבי יוחנן בן נורי אומר: אורז מין דגן הוא, וחייבין על חמוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח; אבל רבנן לא..."

מפרש רש"י

ואורז לאו מעשה קדרה - דקא מפקת ליה מכלל מעשה קדרה לברכה אחרת. אלו הן מעשה קדרה - לענין ברכה. חילקא: חטי דמתברי באסיתא חדא לתרתי. טרגיס: חדא לתלת. זריז: חדא לארבע. ערסן - חדא לחמש.

בגמרא במסכת ברכות דף לז. מובא שאדם הכוסס אורז כשהוא חי מברך אדמה, אבל אם טחנו ועשה ממנו מאפה או מעשה קדירה מברך עליו ברכה ראשונה "מזונות" וברכה אחרונה מעין שלוש..

"... הכוסס את האורז מברך עליו בורא פרי האדמה, טחנו אפאו ובשלו, אף על פי שהפרוסות קיימות - בתחילה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש..."

מפרש רש"י

הכוסס - כמות שהיא. אפאה ובשלה - לאחר שאפאה בתנור ועשאה לחם, חזר ובשלה במים. שהפרוסות קיימות - שלא נמוחו בבשולן. ברכה אחת מעין שלש - על המחיה ועל הכלכלה...

רש"י בברכות דף לז. מפרש שמה שאמרנו בשיטת חכמים שלא מפרש כלל אין הכונה שלא מברך כלל שום ברכה אלא הכונה שברכת המזון שמברכים על חמשת מיני דגן, ומעין שלוש שמברכים על שאר פירות משבעת המינים אינו מברך אבל בורא נפשות מברך.

ולא כלום - כלומר אין טעון מברכות פירות ארץ ישראל ולא כלום, אלא בורא נפשות רבות, ככל מידי דליתיה משבעת המינין.

פסיקת הרא"ש

הרא"ש במסכת ברכות פרק ו' סימן ח' כתב שהאורז נקרא מזון מפני שהוא משביע וסועד הלב ומברך עליו בתחילה מזונות אף על פי כן אינו מברך לאחריו מעין שלוש כיון שברכה זו נתקנה רק על שבעת המינים ואורז אינו משבעת המינים אלא מברך בסוף בורא נפשות רבות.

הלכך על אורז אם אפאו ועשה ממנו פת או שבשלו ועשאו כעין דייסא מברכין עליו תחלה בורא מיני מזונות אף על פי שאינו מן שבעה המינין כיון שזה נקרא מזון כי הוא משביע וסועד הלב ולאחריו בורא נפשות, דלא נתקנה ברכת מעין שלש כ"א על שבעת המינין

והביא בשם ההלכות גדולות שעל אורז מברכים שהכל ולא מזונות שהרי לא נפסקה הלכה כרבי יוחנן בן נורי שאורז הוא מין דגן, ודחה זאת שאפילו שלרבי יוחנן בן נורי אם אפאו חשיב לחם ומתחייב בברכת המזון מכל מקום לחכמים אפילו שהוא לא נחשב לחם מכל מקום הוא מזין וצריך לברך מזונות.

ויש ספרים שכתב בהם מלשון הלכות גדולות, אבל אורז לא מברכין עליו במ"מ דלא ק"ל כר' יוחנן בן נורי אלא שהכל ולאו מלתא היא דרבי יוחנן בן נורי ס"ל אם אפאו מברך עליו המוציא דלחם גמור חשיב ליה אבל רבנן לחם לא חשיב ליה אבל מזון חשיב ליה

ברכי יוסף

הברכי יוסף בסימן רח ס"ק ה הביא שכן דעת רבינו האי גאון ורבינו יהודאי גאון כדעת בעת ההלכות גדולות שמברכים על אורז שהכל ולא מזונות.

ואם בשלו וכו' מברך עליו בורא מ"מ וכו'. באורז ליכא מאן דפליג דמברך בורא מיני מזונות, זולתי בעל הלכות גדולות (הל' ברכות פ"ו עמ' סא), כן כתב הרב לשון לימודים סי' קי"ט. ולא זכר שר דדעת רבינו האיי גאון ורבינו יהודאי גאון כדעת הגאון בה"ג, דקי"ל כרב ושמואל (לז א) דאינו מברך על האורז בורא מיני מזונות, כמ"ש הרשב"א בחידושיו.

ראבי"ה

אבל הראבי"ה חלק א - מסכת ברכות סימן קב' למד בדברי בעל ההלכות גדולות שמברך על האורז שבישלו מזונות [ולא כדברי החיד"א] וכתב לדחותו ושסובר שמברך על האורז שהכל ולבסוף בורא נפשות.

פסק בהלכות גדולות בדין אורז וכן מעשה קדירה [שלו] בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף בורא נפשות רבות והאי דקאמר ולא כלום למעוטי שאין צריך ברכה אחת מעין ג' דלא ממעטינן לקמן אלא ריחני שאין צריך ברכה לאחריו. וכן מסקינן בירושלמי אאורז ודוחן ומסיק כשהיה רבי אוכל בשר או ביצה היה אומר אשר ברא נפשות רבות להחיות בהם נפש כל חי בא"י חי העולמים. ולי נראה [דכי] היכי שמברכים לאחריו בורא נפשות רבות מברך לפניו שהכל נהיה בדברו, והכי סוגיא דכל פירקין, ומאן דאמר לגבי אורז לאחריו ולא כלום פליג נמי בלפניו דלא מברך בורא מיני מזונות. ומתוך פסקי רבותינו בינותי דסבירא להו דלעולם בורא מיני מזונות מברך עלייהו ולהכי איתותבו רב ושמואל, ואין הדעת נוטה לכך.

שם ומשפחה _____

מכת הצפרדע

מלך שרוצה לנצח את אויביו, מפתיע אותם במלחמת פתע כדי שלא יספיקו להתכונן ולהתגונן. לא כך הקב"ה, לפני כל מכה היה שולח את משה ומזהיר את פרעה ורק אחרי שפרעה לא הסכים לשחרר את בני ישראל הביא את המכה. "מכת צפרדע" השניה שבאה על המצרים. גם נעשתה על ידי אהרון כי גם בפעם זו היה צריך להכות את היאור כדי שתצא הצפרדע וממנה כל הצפרדעים, ומשה לא רצה להכות את היאור שהיטיב עמו בזמן שהיה בתיבה.

פרעה התפאר שהוא יצר את היאור לכן הביא ה' שתי מכות על המצרים שהתחילו דווקא מתוך היאור, כדי להראות לפרעה מי בורא ימים ונהרות ומי מושל בכל.

אחרי שאהרון הכה על היאור יצאה מתוכו צפרדע ענקית אחת, שרקה לחברותיה הצפרדעים ומיד עלו מתוך המים המוני צפרדעים וכיסו את כל ארץ מצרים. נכנסו לבתים, לתוך המטות, לתנורים, קפצו על גופם של המצרים. גם אל תוך בגדי המלך נכנסו ואפילו לתוך גופו והשמיעו משם קולות מפחידים.

מוסר ההשכל מהתנהגות בעלי החיים

בימי שלטונו של מלך בבל שהחריב את בית המקדש, נלקחו לארמונו שלשה נערים יהודים חנניה מישאל ועזריה , אותם גידל המלך בארמונו ורצה שיעזבו את הדת היהודית וישתחוו לפסילי הבבלים.

לא רצו היהודים לחלל שם שמים ולעבור על צו אלוקים שנתן בהר סיני: "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פניי" כעס עליהם המלך מאד ואיים להשליך אותם לתוך כבשן האש אם יסרבו למלא את פקודתו.

חנניה מישאל ועזריה לא נכנעו למלך, וכך אמרו: "הצפרדעים, בעלי חיים קטנים שאינם מצווים למות על קדוש ה' נכנסו במכת צפרדע לתוך תנוריהם הבוערים של המצרים ומתו כדי לקיים צו ה' להיכנס לכל מקום ששיך למצרים, אנחנו שנתנה לנו תורה בהר סיני חייבים ללא ספק למות על קדוש ה' ולא להשתחוות לפסל".

לאותן צפרדעים שנכנסו לתוך תנורי המצרים נעשה נם, וחזרו אל היאור שממנו יצאו, ואלו שאר הצפרדעים שהיו במצרים מתו בכל מקום שהיו שם. גם לחנניה מישאל ועזריה שהושלכו אל תוך האש הלוהטת נעשה נם ולא נפגעו.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. את מי נשא אהרון הכהן לאשה?

א. את אחותה של צפורה אשת משה. ב. את אלישבע בת נחשון.
ג. את אלישבע בת עמינדב. ד. את בתה של סרח בת אשר.

2. איזו מכה ניסו חרטומי מצרים לעשות ולא הצליחו?

א. מכת הצפרדע. ב. מכת הברד. ג. מכת השחין. ד. מכת הכינים.

3. איזה תבואה נפגעה במכת הברד ואיזה לא נפגעה?

א. מכת הברד לא פגעה בתבואה. ב. הפשתה הוכתה והשעורה לא.
ג. הפשתה והשעורה הוכו והחיטה והכוסמת לא. ד. כל התבואות הוכו.

4. באיזו מכה / מכות אמר פרעה – "ה' הַצַּדִּיק וַאֲנִי וְעַמִּי הָרְשָׁעִים?

א. במכת השחין ובמכת הברד. ב. במכת הברד.
ג. במכת הצפרדע ומכת הברד. ד. במכת הערוב ובמכת הברד.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. מה כוונת ה' בציווי: "...וְיִצְוּם...וְאֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם" (פרק ו')?

א. לשליחותם להוציא את ישראל ממצרים. ב. לנהוג כבוד בפרעה.
ג. ציוה להם לדבר ישירות לפרעה ולא לשריו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. פרעה אמר למשה: "...לכו זבחו לאלוקיכם בארץ" (ח') באיזו ארץ?

א. לארץ ישראל. ב. הכוונה למדבר - מקום שומם.
ג. למקום מגוריכם בארץ מצרים. ד. למקום כלשהו במצרים.

7. מה הפירוש המילים: "...והשעורה אביב..." (פרק ט')?

א. השעורה מבשילה באביב. ב. בארץ מצרים השעורה גדלה באביב.
ג. השעורה ביכרה לפני החיטה ולכן לקתה. ד. לשעורה גבעול רך ועדין.

8. "...וּזְרֹק מֹשֶׁה הַשָּׁמַיְמָה" (פרק ט') מה המיוחד בפיח שזרקו לשחין?

א. היה חם למרות שעבר זמן מכיבוי האש. ב. התפזר כאבק בכל מצרים.
ג. קומץ של משה הספיק למלא הופניים של משה ואהרון. ד. ב' ו ג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

9. "וַיַּעֲשׂוּ כֵן חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם בְּלָטֵיהֶם..." (פרק ז') מהיכן היו להם מים?

א. ממי גשם שטרם נפלו לקרקע. ב. המים שבתוך האדמה לא הפכו לדם.
ג. עשו זאת בארץ גושן שם המים לא הפכו לדם. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

10. "...וַיִּסֶּף לַחֲטֹא וַיַּכְבֵּד לִבּוֹ" (פרק ט') מדוע כאן מכנה אותו התורה חוטא?

א. זו פעם ראשונה שהבטיה ולא קיים. ב. זו פעם שלישית שהבטיה ולא קיים.
ג. משהודה בברד שהוא ועמו הרשעים נחשב למזיד. ד. א' ו ג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת ויחי:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(תצוה תשעה') (שיעור527 חלק א')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור ויעזור וירומם וינשא את **ליאור גינת וכל משפחתו** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**